

SUMARNI IZVJEŠTAJ O STANJU BISKUPSKOG ARHIVA SENJSKE I MODRUŠKE ILI KRBAVSKE BISKUPIJE U SENJU

UVOD

Smatram potrebnim reći nekoliko riječi o institucijama o čijem se arhivu radi tj. o Senjskoj i Modruškoj ili Krbavskoj biskupiji.

Povijest Senjske biskupije nije još dosta osvijetljena u njenim počecima. Pismo pape Inocenta I. (402—417) senjskom biskupu Laurenciju (»Laurentio episcopo Seniensi«) protiv fotinskog krivovjerja (biskup Sirmiuma 366. god.), te kodeks, koji je papa Hadrijan I darovao 774. Karlu Velikom iz kojeg proizlazi, da se je na Kalcedonskom Koncilu 451. god. među biskupima iz Ilirske provincije nalazio i senjski biskup Maksim (»Maximus Seniensis«) daju zaključiti da se u ovim dokumentima radi o Senjskoj biskupiji, iako se to još ne može smatrati sigurno utvrđenom povijesnom činjenicom. Glavni je razlog tome što od tada nema sigurnih podataka o Senjskoj biskupiji sve do 1169. kad je papa Aleksandar III pisao biskupu senjskom Mireju da se on, kao i njegovi predšasnici, ima podlagati splitskom metropoliti. Od tada postoji neprekinuti niz senjskih biskupa.

Krbavska biskupija osnovana je na crkvenom saboru u Splitu 1185. god. Do 1460. imala je svoje sjedište u Krbavi (Udbina), a od tada pa do 1493. u Modrušu, po kojemu je dobila kasnije i ime. Konačno je preselila sjelo u Novi Vinodolski. Do 1567. imala je svog vlastitog biskupa, a zatim senjski biskupi upravljaju i Modruškom ili Krbavskom biskupijom. Tako je bilo do 27. VII 1969. godine.

ARHIV

Arhivska građa Biskupskog arhiva u Senju odnosi se na obje biskupije tj. na Senjsku i na Modrušku ili Krbavsku.

Ovaj je arhiv doživio kroz stoljeća mnoge peripetije, preseljavanja i nedaće. II. svjetski rat uništio je velik dio arhivske građe, napose novijih godišta, kad je bombardirana zgrada Biskupije. Starija su godišta prilično sačuvana, ali su i ona pretrpjela štetu raznim selidbama u samom Senju, a za vrijeme rata i izvan Senja. Sve do danas nije se mogla srediti arhivska građa, pa niti inventarizirati, radi pomanjkanja potrebnoga prostora kao i stručnog osoblja. Tek je 29. X 1970. imenovan arhivista uz dužnost bibliotekara. Nesređen arhiv i nesređena biblioteka

zahtijevaju više negoli jednog čovjeka, pogotovo kad taj ima i drugih svećeničkih dužnosti i obaveza, a nema uopće pomoćnog osoblja.

Sumarno stanje arhiva u Senju

Ponajprije valja spomenuti, da se za sada još nije moglo odijeliti Biskupski arhiv od Kaptolskog jer su u pojedinim godištima pomiješani spisi koji se odnose na jednu i drugu instituciju. Kad se za nekoliko godina sredi arhiv, onda će se moći pomišljati i na razdiobu arhiva, ako bi to bilo prema mišljenju stručnjaka potrebno ili korisno.

Pergamene

Arhiv posjeduje za sada evidentiranih 27 (dvadesetsedam) pergamena počam od 1420. pa do 1932. godine. Među njima imade najviše Papih povelja. Na nekima imade pribilješki glagoljskim pismom. Sve su pergamene izdvojene od ostale arhivske građe i smještene u ormar. Uvjeren sam da će u samim fasciklima biti još više pergamena pomiješanih s ostalim spisima. To će se odvojiti prigodom sređivanja arhiva. Postoji i jedan nepročitani glagoljski fragment za kojega je samo letimičnim pogledom dr Branko Fučić utvrdio da potječe najkasnije iz XV vijeka.

Volumeni

1. Knjiga kaptolskih zapisnika, kaptolskih »livel« (veoma lijepo pisanom glagoljicom), prihoda »dota« oltarima senjske crkve od 1463.
2. Protokoli za godine: 1780, 1787, 1802—808, 1812—13, 1816, 1820—823, 1825, 1827, 1833, 1835—838.
3. Protokoli Konzistorijalnih sjednica na kojima su se rješavali uglavnom svi predmeti pristigli na Ordinarijat. Od tih postoji za Senjsku i Modrušku biskupiju zajednički god. 1834, a zasebno za svaku biskupiju za god. 1835, 1838—1846.
4. Uruđbeni zapisnici zajednički za obje biskupije za godine: 1839—844, 1847—864, 1866—868, 1871—872, 1874—1891, 1895, 1898—899, 1901—907, 1910—912, 1917—918, 1928, 1930—939, 1942—1969,
5. Indeksi uruđbenih zapisnika za obje biskupije zajednički od: 1875—1891, 1897, 1899—1900, 1908—912, 1926—927, 1929—938, 1946—1969.
6. Indeks starih spisa od posebne vrijednosti uz oznaku broja, godine i sadržaja od god. 1000—1843.
7. Uruđbeni zapisnik Vikarijata modruškoga ili krbavskoga od 7. X 1875 — 24. IX 1876.
8. Indeks Vikarijata modruškoga za 1909—1910.
9. Uruđbeni zapisnik Vikarijata senjskog od 28. IV 1894 — 11. XI 1895.
10. Kazalo važnijih spisa po godinama i predmetima od 1866—1875.

11. Urudžbeni zapisnik Biskupskog vikarijata na Sušaku od 1941.—1946.

Osim gore nabrojenih knjiga ima još raznih bilo blagajničkih knjiga, bilo urudžbenih zapisnika ostalih crkvenih ustanova, kao Uprave dijecezanskih zaklada, sjemeništa, pojedinih crkava u Senju, Kaptola, Imovinska knjiga za sve župe, Urudžb. zapisnik »Zbora duhovne mladeži u Senju«, knjige ređenika i patrimonija od 1691—1722. Liber Encyclicus seu Circularium od 1781—1886, Povijest biskupije senjske i modruške (rukopis), Epitome Historiae Politico-Ecclesiasticae-Diplomaticae Urbis Segniae (rukopis), Akta koja se odnose na uzdržavanje senjskih franjevaca iz god. 1790, Historia pragmatica critica Regum Hungariae Marka Matanovića iz 1792. i još mnogo drugih, koje su sve popisane, ali bi za ovaj izvještaj bilo previše nabranja.

Spisi u fasciklima (svežnjima)

Tu moramo najprije navesti 7 fascikla važnijih spisa i dokumenata koji obuhvaćaju razdoblje od 1431. do 1849. godine. Letimičnim pogledom vidi se da je to arhivska građa vrijedna spomena, čuvanja i proučavanja, iako su velik dio tog materijala prepisi važnih dokumenata. No, ima i originala, kao što su razne povelje, zapisnici važnijih događaja i sl.

Zatim dolazi na red najobilnija arhivska građa—ali najmanje poznata, a to su fascikli sa spisima počam od godine 1721. pa sve do 1969. s izuzetkom ratne godine 1944. Neke su godine vrlo obilne građom, od koje ima sigurno i dosta bezvrijedne, ali isto tako sigurno i vrijedne, kao što su relacije biskupa Sv. stolici, kanonske vizitacije itd.

Ovi su spisi djelomično u otvorenim kartonskim fasciklima (dolje i gore povezani vrpčama) ili jednostavno povezani u deblje ili tanje svežnjice. Kartonskih fascikla ima 248, u svježnjicima 49 metara dužine, kad bi se poredali u jednom redu.

Smatram, da će trebati svu tu građu sistematski pregledati, srediti, eventualno odstraniti ono što nema nikakove vrijednosti, pa bespotrebno zauzima prostor. No, to je posao od više godina, pogotovo u uslovima u kakvim radi sadanji arhivista.

Od ovih spisa odjeljeni su oni, koji su prikupljeni na riječkom Ordinarijatu od 1955—1959. kao i spisi Biskupskog vikarijata na Sušaku od 1943—1945. g.

ZAKLJUČAK

Završavam svoj izvještaj s napomenom, da su nabavljene prikladne kartonske kutije za spremanje arhivske građe i da se je već počelo raditi na sistematskom uređenju ovog arhiva uz velike poteškoće zbog pomanjkanja materijalnih sredstava i osoblja.

Vlado Kraljić